

L'esport a Barcelona. Una anàlisi sociològica

Núria Puig

GISEAFE (Grup d'Investigació Social i Educativa en Activitat Física i Esport)

Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya, centre de Barcelona

Barcelona

Aquest escrit ofereix una visió sociològica de la situació de l'esport a la ciutat de Barcelona. Tracta els temes següents:

- Les persones que fan esport i les que no en fan. Es proporciona una radiografia dels aspectes principals i es presta especial atenció a la manera com sembla que l'actuació municipal incideix en la practica esportiva de la ciutadania.
- Les entitats, especialment els clubs i associacions específicament dedicades al foment de l'esport en totes les seves dimensions.
- El personal que treballa com a professional o voluntari en el sector posant èmfasi en la seva formació.
- Es finalitza fent un petit suggeriment de millora.

La pràctica esportiva

Segons l'enquesta d'hàbits esportius de la població adulta de Barcelona (Ajuntament de Barcelona. Institut Barcelona Esports, 2017a), l'any 2017 feien esport a la ciutat el 71,6% de les persones majors de 17 anys. Sembla que s'ha produït un augment respecte 2013 (55,6%) tot i que l'enquesta no es va fer sota les mateixes condicions (moment estacional, mostra...) pel que es fa difícil donar dades exactes. Passa el mateix si es compara amb Catalunya o Espanya. A Catalunya, l'any 2014 feien esport un 68,4% de persones i a Espanya un 65,9% (Observatori Català de l'Esport; <http://www.observatoridelesport.cat/>) Hi ha un creixement progressiu dels índexs de participació esportiva que van acompanyats d'una regularitat cada cop mes gran.

En tots els casos, aquestes dades inclouen com activitat esportiva "caminar" que va associada al passeig realitzat amb la intenció de mantenir o millorar la forma física. En l'informe sobre els impactes de l'esport a Barcelona realitzat l'any 2013 es calculava que eren 207.000 persones (GAP, 2013) El 60% d'aquestes no combinen aquesta activitat amb cap altra. Es important tenir-ho en compte a l'hora de fer previsions d'oferta d'instal·lacions i programes esportius.

Pel que fa a la població menor de 18 anys, l'any 2013, el 76% nens i nenes entre 6 i 18 anys practicaven esport de forma regular (setmanalment) durant el curs i fora de l'horari lectiu (GAPS, 2013).

En xifres absolutes, aquests percentatges representaven que l'any 2013 feien esport a Barcelona 760.000 persones adultes majors de 18 anys i 126.000 nens i nenes entre 6 i 18 anys.

Les activitats més practicades són caminar per fer exercici (50,5%), natació (20,1), córrer pel carrer (16,5%) i activitats amb aparells cardiovasculars (15,2%). En cinquè lloc, amb força diferència, ve musculació (8,8%)

Seguint amb les dades proporcionades per l'enquesta de l'any 2017, hi ha diferències importants segons el sexe, l'edat, el nivell d'instrucció i la categoria socioeconòmica de les persones i els districtes de la ciutat.

Els homes practiquen més que les dones, 74,4% i 69,2% respectivament. La gent jove fa més esport que la gent gran, les persones amb nivells d'instrucció alt mes que les que només tenen estudis obligatoris i les de nivells socioeconòmics alts mes que les de baixos. El districte on l'índex de participació esportiva és més elevat és Sarrià-Sant Gervasi (77,1%) i el mes baix Horta Guinardó (59,7%) (Ajuntament de Barcelona. Institut Barcelona Esports, 2017b:21) Aquestes diferències no només són quantitatives sinó també qualitatives pel que fa als esports preferits, llocs on es practica, intensitat de la pràctica, material emprat, motivacions etc.

Algunes coses a destacar de les dades proporcionades per l'enquesta:

- Molta activitat es realitza fora de les instal·lacions esportives. Es veu clarament amb els esports mes practicats. Això vol dir que la planificació dels espais per la pràctica esportiva ha de tenir en compte les instal·lacions esportives i el conjunt de l'espai públic de la ciutat.
- Crida l'atenció que els índexs de pràctica esportiva dels barris no s'ordenin segons les categories socioprofessionals de la població tal com acostuma a passar en anàlisis similars. Així Sant Martí i Sant Andreu ocupen el segon i tercer lloc, 74,9% i 74,3% respectivament. En canvi Eixample i Les Corts, districtes benestants de la ciutat, queden per sota de la mitjana de la ciutat (71,3% i 65,2%) (Ajuntament de Barcelona. Institut Barcelona Esports, 2017b:21) És plausible interpretar aquest fet com el resultat del projecte urbanístic dels Jocs Olímpics de Barcelona'92 i la política esportiva municipal. L'esmentat projecte es va pensar per dotar equilibradament a tota la ciutat de les instal·lacions esportives necessàries. I, des de l'ajuntament, s'ha dut a terme una política de promoció esportiva adreçada a tota la ciutadania.
- Cal interpretar adequadament la resposta principal que donen les persones que no fan esport. Un 51,2% diu que no en fa perquè no té temps (Ajuntament de Barcelona. Institut Barcelona Esports, 2017b:26). Ben segur que es tenen els dies molt ocupats però tothom els té. La clau rau en triar entre tot el que es pot fer i,

moltes persones, prefereixen fer altres coses enlloc d'esport. Òbviament contestar que no se'n fa perquè no agrada, es te mandra o no se'n veu la utilitat no es una resposta tan ben vista socialment com dir que no es té temps. Cal tenir present que hi pot haver un nombre important de persones que no tenen interès per practicar esport i que prefereixen triar altres activitats de lleure.

Clubs i associacions

A Barcelona hi ha unes 2517 entitats la finalitat de les quals és esportiva (GAPS, 2013: 26-36). Aquesta tradició associativa ve de lluny ja que prop del 50% foren fundades abans de 1990 i n'hi ha algunes de finals del segle XIX.

La majoria d'aquestes entitats (2450) són de mida molt petita tenint de mitjana 80 persones associades, poc pressupost i un fort suport de voluntariat; al voltant de 10 persones ofereixen part del seu temps pel funcionament del club. En total, a Barcelona hi ha 35.000 persones que fan tasques de voluntariat en aquestes entitats la majoria a temps parcial.

És un sector amb poca dependència directa del finançament públic (el 56% no en té) tot i que poden gaudir de l'ús de les instal·lacions esportives de la ciutat repartides en tot el territori. Desenvolupen una activitat principalment orientada a l'esport federatiu (8 de cada 10 entitats competeixen en l'àmbit federatiu) i la seva existència contribueix a l'enfortiment del tercer sector a la ciutat. El club es un lloc de trobada on les persones adherides es troben, estableixen lligams d'amistat i on treballen –sense que hi hagi interferències d'altres agents- per assolir l'objectiu pel qual el varen fundar.

A més d'aquests petits clubs repartits per tota la ciutat i orientats al foment de tota mena d'esports, n'hi ha 62 més considerats de mida mitjana (37), grans (24) o molt gran (1) com es el cas del Futbol Club Barcelona la importància (econòmica, social, simbòlica...) del qual va molt més enllà de l'àmbit ciutadà.

Les funcions i activitats d'aquestes entitats també tenen a veure amb l'enfortiment del tercer sector de la ciutat però, a més, assolixen funcions de promoció de l'esport sovint en col·laboració amb l'Ajuntament. Moltes d'elles tenen instal·lacions pròpies on desenvolupen programes de promoció esportiva i preparen equips per la participació en competicions a tots els nivells, inclòs l'internacional i d'altres gestionen instal·lacions municipals mitjançant concessions administratives que es renoven periòdicament. Important destacar que tot i tenir molt de personal contractat hi segueix havent una proporció important de persones que fan treball voluntari ja sigui a les juntes directives o a les diferents seccions de que consta el club.

Les persones que treballen en el sector esportiu

Entre el sector mercantil i l'associatiu treballen a Barcelona unes 27.600 persones. A més, com ja s'ha comentat, en el sector associatiu hi ha 35.000 persones que fan tasques de voluntariat (GAPS, 2013) El mateix any 2013, el nombre de persones professionals que treballaven en el sector esportiu a Catalunya era de 95.298 persones (Consell Català de l'Esport, 2017; Observatori Català de l'Esport, 2017:81) . Per tant, aproximadament el 29% ho feien a Barcelona

El que interessa destacar són les millores produïdes quant a la formació d'aquestes persones – tant si són professionals com voluntàries- des dels inicis de la política esportiva municipal. Com anècdota destacar que una de les primeres iniciatives fou empresa per l'Ajuntament de Barcelona l'any 1985 per millorar la formació en Educació Física dels mestres que treballaven a les escoles municipals. Poc a poc, a tot Catalunya –com al conjunt d'Espanya-, es varen anar establint formacions de nivells diferents i dutes a terme per les institucions acreditades (universitats, federacions, IES, Escola Catalana de l'Esport, centres acreditats...). Actualment, es tracta de les següents (Observatori Català de l'Esport, 2017:57): Tècnic/a d'esports, Tècnic/a de conducció d'activitats físicoesportives en el medi natural; Tècnic/a d'animació d'activitats físiques i esportives; Grau en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport; Màsters i Doctorat

És molt difícil quantificar el nombre total de les formacions més bàsiques fetes a Barcelona ja que molts centres les imparteixen. En canvi, si que es disposa d'informació força precisa per les de caire superior.

Segons l'Observatori Català de l'Esport hi ha tres universitats a Barcelona (el curs 2018-2019 n'hi haurà quatre) que ofereixen el grau en Ciències de l'activitat Física i l'Esport aplegant, durant el curs 2016-2017, uns 1777 alumnes. En total s'ofereixen catorze màsters (oficials o de titulació pròpia) a cinc centres universitaris els quals apleguen 507 alumnes. Finalment, es pot fer el doctorat a quatre universitats que en el curs 2016-2017 tenien 143 alumnes.

Totes les persones formades en el curs dels anys, mercès als esforços realitzats, gaudeixen d'una preparació que afavoreix la qualitat de l'oferta esportiva a Barcelona. La ciutat ha desenvolupat un sistema esportiu diversificat que atén a la població segons les seves necessitats i desenvolupa una indústria i comerç esportiu que, fins i tot, ens els moments durs de la crisi, va aguantar bé la difícil situació que es vivia (Consell Català de l'Esport 2017)

Per acabar, un petit suggeriment de millora

En escriure aquestes pàgines s'ha trobat a faltar una base de dades continuada que permetés fer una anàlisi de tendències del que ha succeït a Barcelona des dels anys 80

del segle passat. El que mes s'ha fet són enquestes d'hàbits de la població però malauradament, s'han anat canviant les preguntes del qüestionari de manera que, només es poden veure les diferències entre l'enquesta de 2013 i la de 2017 i no amb les anteriors.

Tampoc hi ha sèries d'informació sobre el nombre d'entitats dedicades a l'esport, les empreses comercials, els cursos de formació, etc. Part, del problema s'ha pogut resoldre consultant la base de dades de l'Observatori Català de l'Esport però, aquest, no ofereix en tots els casos informació desagregada per la ciutat de Barcelona.

D'acord amb el pla estratègic de la ciutat (2012-2022) s'ha creat l' Observatori de l'Esport i de l'Activitat Física de Barcelona. És una bona notícia. Ara cal, en la mesura del possible, tractar de resoldre les mancances esmentades i fer possible que es gestioni de manera continuada el coneixement sobre el sistema esportiu de la ciutat.

Bibliografia

Ajuntament de Barcelona. Institut Barcelona Esports (2017a) *Enquesta d'hàbits esportius de la població adulta de Barcelona*. Disponible a:

http://ajuntament.barcelona.cat/esports/sites/default/files/Informe%20complet%20-%20Enquesta%20d%E2%80%99h%C3%A0bits%20esportius%20de%20la%20poblaci%C3%B3%20adulta%20de%20Barcelona%202017_0.pdf

Ajuntament de Barcelona. Institut Barcelona Esports (2017b) *Hàbits esportius a Barcelona. Resum*. Disponible a:

<http://ajuntament.barcelona.cat/esports/sites/default/files/INFORME%20RESUM%20de%20l%27Enquesta%20d%27h%C3%A0bits%20esportius%20de%20la%20poblaci%C3%B3%20adulta%20de%20Barcelona.pdf>

Consell Català de l'Esport (2017). *El pes econòmic de l'esport a Catalunya el 2013*. Document en fase de publicació. Elaborat per Júlia Bosch, Jaume García i Carles Murillo.

GAPS (2013) *L'esport a Barcelona. Valoració 2013 dels impactes socials, laborals i econòmics a la ciutat de Barcelona*. Disponible a:

<file:///F:/Documents/ponencies/barcelona%202019/documents/l'esport%20a%20Barcelona%20GAPS.pdf>

Observatori Català de l'Esport (2017) *L'esport a Catalunya. 10 anys de l'Observatori Català de l'Esport (2006-2016)*, Barcelona INDE; Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya. Informe preparat per Núria Puig, Andreu Camps, Ana Andrés, Jordi Sánchez Martín, Pau Mateu i Magda Cusí. Disponible a:

http://www.observatoridelesport.cat/docus/info_esport/OCE_9_info_esport_ca.pdf